

משתגעין ומתלהטין תורת האור החיים הקדוש

פרשת ויצא

פנינים מיוחדים משבדים
ומתורגמים על פי דברי רבינו

פניני חיים

סג בש"ס בצלאל - לע"נ הרה"ח רבי משה שמואל ב"ד בצלאל ז"ל

מוסר חיים לקח מהפרשה במשנת רבינו

בשמי"ם ראש - לזכות ידידנו הרה"ח רבי יהודה בן שרה מרים הי"ו ויז"ל

עם כח התורה אפשר לנצח את היצר הרע

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, וַיַּפְּעֵ בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ, וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשְׁם מִרְאשֵׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא (כח י"א).

בהמשך הפרשה (פסוק יד) מפרש רבינו: ואומר "ויקח מאבני המקום", על דרך אומרים ז"ל (ברכות ה:): וזה לשונם, אמר רבי שמעון בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר הטוב וכו', ואם לאו - יעסק בתורה, דקתיב (תהלים ד) "אמרו בלבבכם". והוא אומר "מאבני המקום", פרוש בגימטריה של עולם שהם דברי תורה. גם יתחכם להם אבני המקום שבהם נסקל ונגזם יצר הרע ויחזקתיו, והוא אומר ז"ל (סוטה כא). תורה מצלת מצר הרע בין בזמן שעוסק בה בין בזמן שאינו עוסק בה.

ואומר "וישם מראשתיו", כגון על דרך מה שאמר רבי שמעון בן לקיש, אם לא נצחו יקרא קריאת שמע שעל המטה, שנאמר "על משכבכם".

ואומר "וישכב במקום ההוא": כגון למה שסיים רבי שמעון בן לקיש, לא נצחו - יזכרו לו יום המיתה, והוא אומר "וישכב", שכיבה הידועה במקום הקדוש, דרך כל הארץ, בית מועד לכל חי. ואחר כל התנאים הללו, מבטח הוא שניצח היצר הרע.

רבינו מפרש בדרך רמז, שהפרשה עוסקת ביציאת הנפש מהעולם העליון לעולם הזה, שבו נלחם עם היצר הרע, ומרמזת התורה מה הן העצות לנצח היצר הרע.

הלא הן שלוש עצות האמורות בדברי חז"ל, לימוד התורה, קריאת שמע - קבלת עול מלכות שמים, והזכרת יום המיתה. ולפני ואחרי הכל צריך 'תפילה' בכל יום כדי להינצל מיצר הרע.

וכך הם פירוש הפסוקים: **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב** - הנשמה נקראת 'יעקב' היוצאת ממקור הנשמות בעולם העליון הנקרא **בְּאֵר שָׁבַע**, ובא עימה היצר הרע הנקרא 'חרנה', שגורם לחרון אף בעולם באמצעות החטאים.

ואלו הן הדרכים להינצל מיצר הרע: **וַיַּפְּעֵ בַּמָּקוֹם** - 'פגיעה' לשון תפילה, תפילה לה' שינצל מיצר הרע, **וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ** שצריך להתפלל עד סוף ימיו כשיעיר שמשו ותצא נשמתו. **וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם** - רמז על לימוד התורה, "אבני המקום" הכוונה שבכח התורה הוא רוגם והורג את היצר הרע כמו עם אבנים. **וַיִּשְׁם מִרְאשֵׁתָיו** - רמז לקריאת שמע שקוראים על המיטה. **וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא** - יזכיר לו יום המיתה, שאז הוא מגיע אל מקום השכיבה הידוע.

אולם כל העצות יחד אינן מועילות בלי לימוד התורה, אלא מטרתן ופעולתן היא רק בתוספת ללימוד התורה, כי אין דבר המציל מיצר הרע כמו לימוד התורה, אלא שלפעמים יש צורך בעצות נוספות להכניע את יצר הרע. וכמו שכתב רבינו בספרו **חפץ ה'** לבאר לשון הגמרא שם בברכות: 'עוסק בתורה. נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע'. שלכאורה "אם נצחו מוטב" נראה כיותר לשון, והיה די לומר 'ואם לא נצחו, יקרא קריאת שמע'. אלא כוונת הגמרא להורות על כך, שאם הצליח לנצח את היצר הרע בזכות העצה של לימוד התורה לבד, ודאי מוטב לו, אבל אם לא הצליח בכח התורה, או אז 'וסיף' את שאר העצות - לקרוא קריאת שמע או להזכיר יום המיתה, בנוסף על לימוד התורה שלא יתבטל מלימודה, כי העצות הנוספות הללו אינן מועילות בלי לימוד התורה שזה עיקר הכל.

ולפי דברי רבינו אלו, מיושב בפשיטות מה שהקשו המפרשים מדוע לא נתנה הגמרא מיד את העצה של 'יזכיר לו יום המיתה', והרי משמע שהיא העצה המועילה בוודאות. ולפי דברי רבינו מיושב, כי אין זו עצה מועילה בפני עצמה, אלא היא כתוספת וסיוע לעצה של לימוד התורה.

וַיִּשְׁם מִרְאשֵׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא (כח י"א).
קשה, דלכאורה מיותר המילים "וישכב במקום ההוא", שהרי התורה מספרת שחלם שם חלום ואם כן ממילא נודע ששכב לישון. ויש לפרש, לפי מה שאמרו חז"ל (חולין צ"א ב') שקיפל הקב"ה את כל הארץ תחת ראשו של יעקב אבינו, ודבר זה בא הכתוב לרמז, שיעקב שכב על כל ארץ ישראל.

וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי (כח י"ז).

פירש רש"י, שאם היה יודע שהוא מקום קדוש, לא היה יושן שם. וקשה, הרי אם לא היה יושן לא היה זוכה לחלום נבואי וכל ההבטחות שהקב"ה הבטיח לו בחלום. ויש לפרש, דכוונת יעקב אבינו היתה, שאם היה יודע שהוא מקום קדוש, היה מכין עצמו לנבואה, כי הנבואה צריכה הכנה, ואפשר שאם היה מכין עצמו, היה מתנבא בהקיצ ולא בחלום, ועל כך הצטער יעקב אבינו.

וַיְהִי כְעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת לֶאֱהָ בָתוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלָיָהּ (כט כג).

קשה, מדוע כתב "ויהי" לשון צער. ומפרש רבינו וזה לשון קדשו: **צער גדול גרם בהטעת הצדיק וגרם פיזור תוקף הקדושה וכו', ולצד המעשה שחשב יעקב ברחל ועשה פעולתו בלאה, נתפזרו בחינות הקדושה, ותחלש גבורת הקודש.** עכ"ל"ק.

וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶל לֶאֱהָ וַתֵּהָר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי (ל יז).

קשה, שהרי לא מצינו שהתפללה על זה, ובפרט שלא כתוב כן בארבע הלידות הקודמות. ויש לפרש, "וישמע" מלשון הבנה, שהבין וידע הקב"ה כוונתה במעשה זה, "שהוא לתכלית מצוה ואהבתה בהקדוש ברוך הוא ובמצוותיו, וקלקלה השורה במעשה זה, גם ה' קלקל לה השורה, כי כפי השורה לא היו עולים לה אלא ד', ותהר ותלד בן חמישי יותר מהשורה, מדה כנגד מדה. עכ"ל"ק.

וַיַּחֲרָ לְיַעֲקֹב וַיָּגֵב בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָבָן מֶה פָּשַׁעִי מִה חָטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אֶתְּרִי (לא לו).

קשה, מהי ההדגשה באמרו "ויגב בלבן". ויש לפרש, דרך לבן ראה והחשיב זאת כמריבה, אבל באמת לא היה בזה מריבה, ורק הקפדה בעלמא. ועוד יש לפרש, דיעקב נזהר שלא להוכיחו בפני אנשים אחרים, רק הריב היה ביחידות עם לבן, שלא יכלם לבן בתוכחתו.

"האבן הזאת" היא האבן שתיה

וְהָאֵבֶן הַזֹּאת וְגו'. יִרְאֶה כִּי הֵיא זֹאת אֵבֶן הַשְּׁתִּיָּה (זהר ח"א עב). שְׁהִזְמִינָה לְמִקְדָּשׁ (כח כב).

בשפתי צדיקים (דינאוויץ) העיר על לשון רבינו 'ראה' דמשמע שמדיליה הוא. וציין עוד, דכן כתוב בזה"ק פר' נח (ח"א עב, א), ששאל השואל לרבי יהודה, על מה שאמר בפסוק זה "והאבן הזאת" וגו', דזהו האבן שתיה, האיך אפשר, והלא אבן שתיה עד שלא נברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, וכאן כתיב "אשר שמת", דמשמע שיעקב שם לו עתה. ועוד שאל, שיעקב היה בבית אל, והאבן ההיא היתה בירושלים. ורבי יהודה השיב לו, שכיון שקיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל תחת יעקב, נמצא שגם האבן הזאת היתה תחתיו.

וכן הביא **הרמב"ן** (לעיל פס' י"ז) **מהפרכי דרבי אליעזר** (פרק ל"ה): והביט יעקב וראה את השמש בא במערב, "וילן שם כי בא השמש", לקח יעקב שתיים עשרה אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו ושם אותם מראשותיו וכו', השכים יעקב בבקר וכו', ושב יעקב ללקט האבנים ומצא אותן כולן אבן אחת, ושם אותה מצבה בתוך המקום, וירד לו שמן מן השמים ויצק עליה, שנאמר "ויצוק שמן על ראשה".

מה עשה הקב"ה, נטל רגל ימינו וטבע את האבן עד עמקי תהומות ועשה אותה סניף לארץ, כאדם שהוא נותן סניף לכיפה, לפיכך נקראת **אבן שתיה** ששם הוא טבור הארץ, ומשם נפתחה הארץ, ועליה היכל ה' עומד, שנאמר "והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלוקים". עכ"ל.

על כל פנים, בדוחק י"ל דעיקר כוונת רבינו אינה לחדש שזהו אבן השתיה, אלא לחדש שיעקב הזמין והכין אבן זו, כמו שסיים 'שהזמינו למקדש'. דפשטיה דקרא "יהיה בית אלוקים" הוא כפירש"י שיעקב נדר שיקריב שם קרבנות, ומה שדרשו בזה"ק ובפדר"א מ"היה בית אלוקים" שהיא האבן שעליה עומד בית המקדש, הרי זה דרך דרש, אבל לא פירושו שעל זה היה הנדר של יעקב, שהרי דבר זה אינו בידו של יעקב לבנות את ביהמ"ק. אך רבינו מחדש שיעקב אבינו הזמין את האבן לבית המקדש, וזה גופא בכלל הנדר, שהאבן הזאת תהיה לבית המקדש. [ואחר דבריו אולי אפשר לפרש כן גם בדברי הזהר"ק].

המקל נחשב כרגליו

וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב רַגְלָיו. נִתְפַּחַן בְּזֶה כִּי עֲנִי הָיָה וְלֹא הָיָה לוֹ לִשְׂאֵר רַק רַגְלָיו (כט א).

בשערי אורה (תשע"ז) העיר, דהגם שהיה עימו גם מקלו, דכתיב בפרשת וישלח (לב, יא) "כי במקלי עברתי את הירדן", ופירש רש"י, לא היה עימי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא מקלי בלבד. מ"מ חזינו שאונקלוס שם תרגם 'ארי יחיד', הרי שהמקל נחשב כחלק מגופו.

ועיין בגמרא שבת (קנב, א): אמר ליה רבי לרבי שמעון בן חלפתא, מפני מה לא הקבלנו פניך ברגל כדרך שהקבילו אבותי לאבותיך, אמר ליה 'משתים נעשו שלש', ופירש"י, שצריך אני משענת. הרי שהמקל נחשב כמו רגל שלישית שלו, ואתי שפיר דברי רבינו דאכן לא היה לו לישא אלא את רגליו וגם המקל בכלל רגליו. ומדוייק בזה הלשון **וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב רַגְלָיו**, כי את המקל שהוא כרגלו הוא צריך לאחוז ולטול בידו.

למה לא הועיל נדרו של יעקב במחשבה

וידר יעקב נדר לאמר. פירוש, שְׁהוֹצִיא הַנֶּדֶר בְּשִׁפְתָּיו, כִּי זֹלַת זֶה, נֶדֶר בְּלֵב אִינוֹ נֶדֶר (כח כ).

הקשה בכלי חמדה (אות ב'), דהא קי"ל (שבועות כו, ב) דבקדשים מהני אף מחשבה, מדכתיב "כל נדיב לב עולות", וא"כ יעקב אבינו שהקדיש לגבוה, כמו שאמר "עשר אעשרנו לך", היה מועיל נדרו אף במחשבה, ולמה כתב רבינו בנדר בלב אינו נדר.

וכתב לתרץ, דמה שחל הקדש במחשבה, זה אינו מדין נדר, ד"לא יחל דברו" כתיב, דהיינו דיבור דווקא. אלא מועיל מדין 'קנין', כיון דאמירה לגבוה כמסירה להדיט. אלא שמדין קנין, הרי מועיל דווקא במקדיש דבר שבא לעולם, אבל במקדיש דבר שלא בא לעולם, לא חל מצד קנין, שהרי 'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'. ובכה"ג הוא חל משום נדר, כמבואר ברמב"ם (פ"ו מהל' ערכין הל' לב-ג). וראה מהאי קרא, שיעקב הקדיש כל אשר יתן לו השם, שהוא דבר שלא בא לעולם. ולפי זה אתי שפיר, שמשום נדר גרידא לא מועיל במחשבה אלא בדיבור, וכנ"ל דכתיב "לא יחל דברו" דהיינו דיבור דייקא. וכעין זה כתב ליישב בספר רינת יצחק (סורוצקין), דילפותא ד"כל נדיב לב עולות" אינו מדין נדר אלא חיוב מחודש מדברי קבלה. וכ"כ פירוש זה מדנפשיה בשו"ת בנין שלמה בחידושים עה"ת.

ובספר **ציצית פתגם** (לכ"ק אדמו"ר מצאנז זצוק"ל) הוסיף, שתירוץ הכלי חמדה מרומז בלשון הפסוק עצמו, "וידר יעקב נדר לאמר", פירוש, היות שנדרו הועיל רק משום נדר בעלמא ולא משום קנין, לכן **לאמר** באמירה, ולא היה סגי במחשבה.

אולם **בקובץ הפרדס** (עלברג, שנה נ"ה ס' מ"ג) הקשה חכם אחד על הכלי חמדה, דלהדיא מבואר דלא כדבריו בטור (חו"מ ס' ר"ב) בשם תשובת הרא"ש, דכתב שם באדם שקנה קרקע אדעתא שיעשנו הקדש, ואחר שקנאו נמלך ולא רצה להקדישו. שאם קנה אדעתא שיעשנו הקדש, ולא הוציא מפיו כלום, הוי דברים שבלב, ואמר שמואל, גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו, אע"ג דכתיב "כל נדיב לב עולות", הא אמרינן חולין מקדשים לא לפינן, והאידיא כל הקדש דין חולין יש לו, עכ"ד. הרי דעכ"פ בהקדש ממש היה מועיל מחשבה כזו שכשיקנה הקרקע יקדישנו לגבוה, אע"פ שכעת הוא דבר שלא בא לעולם.

ולכן כתב לתרץ באופן אחר, דיעקב לא הקדיש לגבוה, אלא כדפירש הרד"ק בפירושו עה"ת, ד"עשר אעשרנו לך" היינו שיתן מממונו צדקה לעניים, ונקט רבינו כשיטת הפוסקים (בחו"מ שם, וביו"ד ס' רנ"ח ס"ה) דנדר צדקה לא מהני במחשבה (וכבר העיר בזה בכלי חמדה).

כמו"כ הקשה בספר **אבן יהושע** (וייס) על סברת הכלי חמדה, דלא גרע מהאומר הרי עלי עולה דמהני במחשבה, שלכאורה הוא גם כשאין לו כעת בהמה. והביא מדברי **האבני נזר** (יור"ד ס' ש"ו) **והעונג יו"ט** (ס' ק"ז) דמה שהקדש מועיל במחשבה, אין הכוונה שחל קדושה על החפץ כמו כל מקדיש בהמה, אלא שחל חיוב על הגברא לקיים מחשבתו להביא קרבן. אך ציין שברש"י בקידושין (מא, ב) משמע להדיא דחל חלות הקדש על הבהמה. ובאמת האריכו בזה האחרונים, וכבר העירו מרש"י הנ"ל (ע"י שו"ת בית שלמה יור"ד ח"ב ס' ק"ט, ובגליוני הש"ס קדושין שם, ואכ"מ). אך כל ענין זה אינו נוגע לדברי רבינו, שהרי כאן בלאו הכי לא היה ליעקב בהמה ברשותו, וכנ"ל דהוי דבר שלא בא לעולם, אלא כל הנידון על חלות הנדר על הגברא.

וכתב לתרץ באופן אחר, ע"פ מה שהקשה **הרמב"ן** (ריש פר' מטות) איך מהני נדרי הקדש, הלא אין נדר בקום ועשה. ותירץ שם, שכיון דסופו לחול על הבהמה, חל כבר הנדר מעיקרא. ולפ"י יש לומר, שבאמת הדין שהאומר הרי עלי עולה חל מדין נדר, היינו דווקא כשיש לו כבר את הבהמה ברשותו דא הוי נדרו כעין תחילת חלות על הבהמה, אבל בדבר שלא בא לעולם, לא יחול במחשבה בעלמא מדין נדר. אך העיר, דלמאי דקי"ל דאפילו נדרי צדקה חלין במחשבה, בוודאי לא גרע מזה, וכן לא גרע מנדרי מצוה. וכבר הזכרנו מקודם (מהכלי חמדה וקובץ הפרדס) דאכן רבינו אזיל כשיטת הפוסקים דנדר צדקה אינם חלים במחשבה.

ובברכת שמעון תירץ, ע"פ מה שכתב **המהר"י קורקוס** על הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"ב) דבנדר במחשבה מועיל רק לחייבו דבר, אבל לאו דבל תאחר ליכא אלא בנדר שנדרת בפין. והנה יעקב אבינו נענש על איחור נדרו, כמבואר ברש"י פרשת וישלח (לה, א), וזה שכתב רבינו שבהכרח היה לו להוציא בפיו, כי זולת זה אינו נדר לעבור עליו בכל תאחר. ויש להמתיק דבריו, שיעקב רצה בדווקא לנדר נדר שעוברים עליו בכל תאחר, כדי שיהיה לו התחייבות גדולה יותר לקיים נדרו ולא יתירשלו בו.

אור החיים' – ספרו הקדוש על התורה

מאמרים משובבי נפש להתלהט ולהתקדש בלימוד אור החיים הקדוש

לאור באור החיים

לאחר פטירת הרה"ק רבי יוסף מאיר ממחנכים ז"ע, בא בנו כ"ק האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל זצוק"ל לקבל סמיכה מדוד-זקנו הרה"ק רבי דוד מסקווירא ז"ע. בין הדברים אמר לו בשם אביו, הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע, שאמר:

"אין די יונגע יארן האב איך געלערנט אסאך בספר 'אור החיים' הקדוש, ווייל ווי קען א איד זעהן דער אור החיים אז מ'לערנט נישט דעם 'אור החיים' - בשנות צעירותי למדתי הרבה בספר 'אור החיים' הקדוש, שכן כיצד יכול אדם לראות את אור החיים בלי ללמוד בספר 'אור החיים'...]

והוסיף: "אויף די עלטערע יארן האב איך זיך א נעם געטון צום 'מאור עינים'. דארט זעט מען דאך ממש ווי מ'איז גארנישט" - בשנות בגרותי לקחתי עצמי לספר 'מאור עינים', בו רואים ממש כמה שאנחנו כלום! (מקור: 'ילקוט מאורי אור', מפי כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א, ששמע מאביו כ"ק האדמו"ר רבי יעקב יוסף מסקווירא זצוק"ל).

איברא, גם בשנות זקנותו הקפיד להגות באור החיים' הקדוש מדי ליל שבת, במשך שבעים שנים לפחות, כאשר יסופר: שבעה חודשים קודם פטירתו, בליל שבת קודש פרשת עקב תרמ"ד, קרא לבניו ושאל, האם למדו את דברי רבנו ב'אור החיים' הקדוש על הפסוק (דברים ט, א) "שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן", שביאר בזו הלשון:

"אומרו 'שמע ישראל', פירוש: תנו דעתכם למאמר זה שאני אומר לכם 'אתה עובר', מה רצוני לומר לכם בזה 'אתה עובר'. והשכילי כוונתי במאמר זה מה הוא. והוא עליו השלום נתכוון להערים על מה שאירע אליו שהוא אינו עובר, ולזה אמר 'אתה', לומר ולא אני, והטעם כאומרם ז"ל (דברים רבה ג, יא) וזו לשונם: 'לפתוח להם פתח שייבקשו עליו רוממים' עד כאן". התכוון הרה"ק מסקווירא לעורר את בניו ולבקשם שיתפללו בעדו, אך לא הבינו כוונתו ולא ירדו לסוף דעתו. לאחר שנפטר, התבטא בנו הרה"ק רבי נחום מסקווירא ז"ע ואמר: "על דא קא בכינא". ולאחת הגרסאות, אף לאחר פטירתו לא נזכרו בניו באותו מעשה, עד לשנה הבאה בה הגה בנו בחומש שנפל לו בירושה מאביו, וכשהגיע לפרשת עקב ראה שקיפל וסימן באותו דף.

בעל התשובה המפורסם הרה"ק רבי חיים דוד דאקטור ז"ע [שאביו שהתגורר בזאולשין שבפולין - אדם פשוט היה, אך לפי מסורת מקובלת התברך מפי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע בן שיאיר את העולם - כשכר על מצות פדיון שבויים שהתגלגלה לידיו וקיימה. בצעירותו, נשלח כעילוי ללמוד בפיעטרקוב, שם נלכד בשחיתותיו של הרופא המשכיל של העיר,

מפרישיסחא ז"ע והרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק ז"ע, הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ ז"ע והרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצה ז"ע ואחרים. רבים כינוהו 'האדמו"ר הרופא', למרות שסירב לבקשת חסידים שפנו אליו לאחר פטירת הרבי מלובלין (את הפונים שלח להרבי ר' בונם מפרישיסחא, באומרו במליצה: "אינכם זקוקים לרופא, די לכם ברוקח" (מקצוע בו התמחה הרה"ק מפרישיסחא). הוא אף המשיך להתהלך במלבוש אירופאי שעה שעסק ברפואה. איברא, למרות שלא הנהיג עדה ולא ערך שולחנות, הסכים לקרוא פתקאות ונודע כפועל ישיעות.

בשנת תקע"ו עבר מזאולשין לראדומסק, הסמוכה לפיעטרקוב, מערי המושב הגדולות בפולין, בה שימש כרופא הראשי בבית החולים העירוני. הוא סירב לבקשת הנציב הרוסי בפולין לעמוד בראש שירותי הבריאות, וזאת כמחאה על תנאי החיים הנמוכים שפי אחיו היהודים. כשהתגורר בראדומסק ובפיעטרקוב ראה עצמו כחסידי של הרה"ק בעל ה'תפארת שלמה' מראדומסק ז"ע, והוא ראהו כ'תלמיד חבר' והפליג בשבחו. עשרים שנה לאחר פטירתו, ב' בשבט תר"ח, הקימו אוהל על קברו שבבית החיים בפיעטרקוב ורבים נהרו למקום מנוחתו.

בימי מחלתו האחרונה בא לבקרו הרה"ק רבי שלמה מראדומסק ז"ע, ומצאו שהוא נאנח ביוגונו. לשאלת ה'תפארת שלמה' לסיבת אנחותיו, השיב רבי חיים דוד: "מתייסר אני על כל אותן השנים שהעברתי לריק". ביקש ה'תפארת שלמה' לנחמו ואמר בלשון הכתוב (במדבר ו, יב) "והימים הראשונים יפלו". התרומם רבי חיים דוד ממשכב חליו ואמר ברגש:

"אנו מבקשים שיקומו הימים הראשונים, ובזכות הספר 'אור החיים' הקדוש שאני הוגה בו בכל ליל שבת - מקווה אני שיקומו". (מקורות: 'בית דל' (בני ברק תשד"ס) להרה"ח רבי יצחק דוד לידר זצ"ל (ושם הרחיב בסיפור התקרבותו, כפי שסיפר הרה"ק בעל ה'שמח ישראל' מאלכסנדר ז"ע); קונטרס 'תפארת בנים אבותם', בספר 'תפארת בית דוד' להגה"צ רבי משה יאיר ויינשטוק זצ"ל; בספר 'החסידות' לרבי אהרן מרקוס ז"ל (תלמידו של ה'תפארת שלמה') מובא שתלה דבריו בזכות שהספר 'אור החיים' הקדוש שגור על שפתיו כלשוננו. וכן בשיחת כ"ק האדמו"ר רבי חי יצחק מרחמסטריווקא-ארה"ב זצ"ל, בשם הגה"ח רבי משה שלמה ווייס-בטלן זצ"ל).

ובעידודו עקר מפולין לברלין שבגרמניה כדי להשתלם ברפואה. משהתפרסם כמומחה בקסרקטיני הלגינות הפרוסיים, הובא לברלין והתמנה לרופא האיש של הקיסר פרידריך וילהלם השלישי. למולו, בארמון המלוכה התחתן עם בת למשפחה יהודית - בתו של הבנקאי שמואל הלוי לנדו מברסלוי - ולא התבולל עם בת נכר. לאחר שנוסדה 'דוכסות וורשה' - בשנת תקס"ז, בעקבות כיבושיו של נפוליאון בונפרטה - התבקש על ידי הדוכס (מלך סקסוניה, פרידריך אוגוסט, בן בריתו של נפוליאון) לשמש כרופא הראשי שישירת בחלונות הגבוהים ויעמיד תלמידים שינצרו מורשתו. משנכבשה הדוכסות - לאחר כשלוש פלישת חיילי צרפת לרוסיה, בשנת תקע"ב - החליט 'קונגרס וינה' למסור את הדוכסות לרוסיה, כמדינה עצמאית למחצה, וורשה הפכה להיות בירת 'פולין הקונגרסאית' הנתונה לשלטון הצר הרוסי. וד"ר ברנהארד - על מכונו נותר. באותה תקופה התעצם כוחו של חוג היהודים המתבוללים וד"ר ברנהארד נמנה עליו.

באחד הימים נתקל בהרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע, שקירבו והרעיף עליו חיבה, ואף יעץ לו שבעת צרה ינדב מטבע לצדקה. לאחר זמן קצר נקלע לצרה צרורה, ועמדה לו אותה עצה להינצל. בשבוע ללעלוב, סח את קורותיו ואמר כי קושיות באמונה הסיתוהו מדרך הישר. הורה לו הרה"ק מלעלוב שירצה קושיותו הראשונה וישיבה באזינו על אתר. כשיבקש תשובות ליתר קושיותיו - שבע עשרה במספר - נטלו הרה"ק מלעלוב והביאו אל רבו הרה"ק רבי יעקב יצחק 'החווה' מלובלין ז"ע. הראה לו הרבי מלובלין פנים זעופות עד כי נסתתמו טענותיו ולא העז לפצות פיו. רק כשנואש ובא לבקש ברכת פרידה, שמע את הרבי מלובלין מסתובב בחדרו וסח:

"כשליהודי יש קושיא פלונית באמונה, יש להשיב לו" ומנה את שבע עשרה קושיותיו ויישכן עד לאחת. אף זאת מסופר, כי באמרה חריפה אחת הפך הרה"ק מלעלוב את כל עולמו. "הרי אם תחזור בתשובה שלמה" - פנה ואמר לו - "אין לשער ולתאר את גודל הנחת רוח שתגרום לאבינו שבשמים". נכנסו הדברים בלבו כארס של עכנאי, ועל אתר הוליס להמיר דרכיו מן הקצה אל הקצה. הרה"ק מלעלוב המשיך להדריכו, עד כי קודם הסתלקותו התבטא הרה"ק מלעלוב, כי זו היתה שליחותו בהאי עלמא, להשיב בתשובה את הרה"ק רבי חיים דוד דאקטור.

בה בעת שזנח את דרכי ההוללות וסגיל הנהגות של פרישות וסגוף, המשיך לשמש כרופא מהולל בשירות בית המלוכה, ובמקביל התבקש לסייע ברפואתם של צדיקי הדור - כהרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין ז"ע, הרה"ק רבי ישראל המגיד מקאזניץ ז"ע, הרה"ק רבי יעקב יצחק מפרישיסחא ז"ע ותלמידיו הרה"ק רבי שמחה בונם

אלפים כבר נושעו

בזכות תרומתם למען האור החיים' הקדוש והפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל האור החיים הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

האגודה סניף תל אביב
והפצת ספריו הקדושים

ה"עץ" שהציל מהגזל

בפרשתינו אנו למדים על הפעולות שעשה יעקב אבינו בחכמה להציל את מה שגזל ממנו לבן הארמי.

בימי עלומיו, שימש רבינו ה'אור החיים' הקדוש זצ"ל כרבה של העיר 'סאלי'. באותה תקופה נזדמן פעם סוחר אמיד לסאלי בדרך למסעיו, ובערב שבת היה מעשה וחיפש מקום לעשות את השבת. הוא פנה לאחד מנדיבי הלב שבעיר וביקש להתאכסן אצלו.

איזו שאלה? ודאי אשמח לארח אתכם בביתי. היתה תשובתו. המשיך האורח: מוכרח אני לסדר כמה ענינים עד בואי אליך, ובכן אשמח באם יודיע לי כבודו כיצד מגיעים לביתו, ובינתיים אבקש ממנו שיואיל בטובו לשאת את תרמיל הכסף שלי לביתו, אינני רוצה להסתובב ברחובות עם כל כך הרבה כסף. הסכים המארח, סחב את התרמיל, והצניעו בירכתי הבית.

את השבת בילה האורח באווירה נוחה ונעימה, וכצאת השבת הודה למארחו על האירוח. והיכן תרמילי? שאל האורח בעמדו על פתח הבית.

- איזה תרמיל?

-זה עם הכסף שמסרתי בידכם להוביל לביתכם.

-לא היו דברים מעולם! לא נמסר בידי שום כסף.

בלית ברירה הזמין האורח את מארחו לדין תורה, בבית דינו של ה'אור החיים' הקדוש.

הקשיב רבינו לטענות שני הצדדים, ופנה אל המארח: מה דעתך על החשד הלזה?

-שקר בפיו. ענה האיש. הלוואי ולא הזמנתו אל ביתי.

לאחר מכן פנה ה'אור החיים' הקדוש לתובע, ושאלו האם יש לו עדים שראו את מסירת התרמיל לידי מארחו?

-עמדנו תחת העץ בשעה שנתתי לו את כספי.

אמר לו האור החיים: אמרת עץ, מהר לך ותזמין את העץ ל"בית דין".

האורח שהיתה לו אמונת צדיקים, האמין כי האור החיים הקדוש עומד לבצע איזה מעשה נס עם העץ, ומשום כך נחפז לצאת לכיוון בו עמד העץ.

בינתיים פנה רבינו אל הנתבע, ושאל אותו: אמור נא מהי השערתך האם כבר הגיע האיש לשם?

-ענה הנתבע: בהחלט שלא, הן מרחק רב מכאן ועד העץ.

נענה האור החיים הקדוש: פִּיךְ הכשילך, לדברִיךְ שלא מסר לך האיש שום כסף, איך תדע לשער את המרחק.

ועד שחזר הלה מן העץ עמד תרמילו בחדר הבית דין.

נערך מתוך שיעורי אוה"ח הק'

מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

וַיְעֲנֵי לְאֵה רִכּוּת וְרַחֵל הָיְתָה יָפֶת תֹּאֵר וַיִּפֹּת מִרְאָה.

כתב רבינו: הנה לאה היתה נראית גדולה בשנים, ואילו רחל היתה עדיין קטנה במראה, אבל היתה יפת תואר מכל הבחינות בחן וכבוד שמשך עיני כל רואה. עם כל זה, התורה אומרת שיעקב אהב את רחל לא בגלל אלו הסיבות החיצוניות, כי אם לעצם האהבה הפנימית שידע שהיתה בת זוגו.

וַיְהִי בְעֶרְבַּ וַיִּקַּח אֶת לְאָה בָתוּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלָיָהּ.

כתב רבינו: "ויהי" - לשון צער. לפי שלבן הרמאי ברמאותו גרם לכך שנתפזרו כוחות הקדושה, שכן יעקב כיוון בדעתו להינשא עם רחל ולהעמיד ממנה מלכות כהונה, על ידי מעלת קדושת הבכורה שאצל הבן הראשון, ורצה שיהיה דוקא מבת זוגו רחל, ולא ידע שבפועל היתה זאת לאה, ומאז נחלשו גבורות הקדושה.

ולבן בטומאתו, "ויקח" את לאה, ולא כתיב 'הביא', כי היא בצדקות לא רצתה בכך, ומיאנה בדעתה שלא להסכים לדבר, אלא שלבן הכריחה ועמד עליה בכח ובחוזקה, ולקחה אצל יעקב בכפייה.

"ויבא עליה", ולא הרגיש בכך שלאה היתה גדולה בשנים הרבה יותר מרחל, מחמת גודל צדקותו של יעקב שהיה אז "ראשית אוני", וללמדנו שהיה שמור וגדור מכל הרהור ומכשול, וכלל לא ידע את כל אשר נעשה, וכל מעשיו היו בדקדוק היטב כנפסק בהלכה, לכן כתיב "ויהי בבוקר", ואכן נודע הדבר על רמאותו של לבן.

וַתֹּאמֶר לָהּ הִמָּעַט קִחְתָּךְ אֶת אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַם אֶת דֹּדָאִי בְנִי וַתֹּאמֶר רַחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דֹּדָאִי בְנִי. וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא לָאֵה לְקִרְאָתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וְגו'.

מבאר רבינו: טענת לאה היתה, כי מלבד הענין שיעקב אהב את רחל וענין זה כשלעצמו מסוגל וגורם שתוליד, עוד נוסף על כך מעשה הדודאים שכתוב בזוהר הק' שזהו סגולה להוליד, ונמצאו שתי סיבות אלו היו אצל רחל שתזכה להוליד יותר מלאה. על זה השיבתה רחל לוותר לה בפעם הזאת.

ואומרת התורה, שיצאה לאה החוצה לקראת יעקב, וקראתו לבוא לאהל שלה. ויש להבין, איך יתכן כזאת שלאה בצדקותה עשתה דבר שנראה כאינו הגון, וראוי היה לה להמתין עד שיכנס יעקב הביתה ושם תאמר לו בקשתה.

אלא יסוד רב ועצום רמוז כאן, שנהגה בחסידותה ברצותה להעמיד את שבטי י-ה, ובדווקא עשתה כן בגודל זהירותה, כי לא רצתה לבייש את אחותה שתקנא בה אחר שכבר יבוא יעקב לאהלה של רחל, ומשם ייצא ויבוא לאהל לאה. לכן עשתה דבר משונה ואפילו שכולם ידברו עליה שנהגה כך בפרהסיא, ויצאתה לקראתו החוצה, ובלבד שרחל לא תכלם,

וישמע אלוקים אליה באותו זמן, כי ידע השי"ת שהסיבה שנהגה כך, למרות שכולם ידברו ויזלזלו בה, באה מעומק הכוונה הטובה להעמיד שבטים ושחלילה לא תתבייש אחותה. ומאז נולד יששכר, אפילו שכבר נאמר 'ותעמוד מלדת', כיון שעשתה דבר המקלל השורה, זכתה במידה כנגד מידה לשכר שלא מן השורה.

זכותו יגן עלינו זכרוננו צדיק לברכה